

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

КОНЪЮНКТУРАЛЫҚ ШОЛУ Экономиканың нақты секторы кәсіпорындарына пікіртерім

2016 ж. I тоқсан

МАЗМҰНЫ

- I. Негізгі даму үрдістері (3-бет)**
- II. Дайын өнімге сұраныс серпіні (4-бет)**
- III. Нақты сектордағы бағалардың өзгеруі (5-бет)**
- IV. Өндіріс көлемінің өзгеруі (6-бет)**
- V. Баланс құрылымы: активтер (7-бет)**
- VI. Баланс құрылымы: пассивтер (8-бет)**
- VII. Қаржылық-экономикалық көрсеткіштердің өзгеруі (10-бет)**
- VIII. Банк жүйесінің экономиканың нақты секторына ықпалы (12-бет)**
- IX. Валюталық бағам өзгерістерінің ықпалы (15-бет)**
- X. Композиттік индикатор (16-бет)**
- XI. Әдіснамалық түсініктеме (17-бет)**

ҚР НАҚТЫ СЕКТОРЫ ДАМУЫНЫҢ НЕГІЗГІ ҮРДІСТЕРІ

2016 жылғы 1-тоқсанда 2015 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда дайын өнімге сұраныстың төмендеуі, кредиттеу талаптарының нашарлауы және теңгемен кредиттер бойынша жоғары пайыздық мөлшерлемелердің сақталуынан көрінген және кредиттік, іскерлік белсенділіктің нашарлауымен байланысқан теріс процестердің күшеюі байқалды. Шығындарды оңтайландыру (жұмыскерлер саны мен жалпы жалақы қорын азайту және т.б.) нәтижесінде жақсарған пайдалылық көрсеткіштерінен өзге кәсіпорындардың қаржылық-экономикалық көрсеткіштері нашарлады. Сонымен қатар кәсіпорындар 2016 жылдың 2 тоқсанында жағдайдың шығарылатын өнімге сұраныстың өсуіне байланысты жақсаруын күтуде.

Нақты сектордағы негізгі үрдістер			
Дайын өнімге, шикізатқа және материалдарға сұраныстың және бағаның конъюнктурасы		Кәсіпорындардың іскерлік белсенділігін және өндірістің тиімділігін бағалау	
Дайын өнімге сұраныстың төмендеуі жалғасты	↓	Өндірістік қуат көзін қосу азайды	↓
Шикізат пен материалдар, дайын өнім бағалары өсу аясында	↓	Өндіріс көлемі төмендеу аясында	↓
Кәсіпорындардың қаржылық-экономикалық жағдайын бағалау		Кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігі төмендеді	↓
Кәсіпорындардың өтімділік көрсеткіштері нашарлады	↓	Өндіріс тиімділігінің көрсеткіштері төмендеді	↓
Пайдалылық көрсеткіштері жақсарды	↑	Банк жүйесінің ықпалы	
Валюта бағамы өзгерістерінің ықпалы		Кредит берілмеген кәсіпорындардың үлесінің артуы	↓
Теңге бағамының , USD, EURO және RR-ге өзгерісінің теріс ықпалының жоғары деңгейі сақталуда	↓	Негізгі және айналым қаражатын несиелендірудің бағалық және бағалық емес шарттарының нашарлау үрдісінің жалғасуы	↓
		Теңгемен несиелендірудің нақты және қолайлы пайыздық мөлшерлеме арасындағы алшақтық жоғары болып қалуда	↓

↑ - оң өзгеріс

↓ - теріс өзгеріс

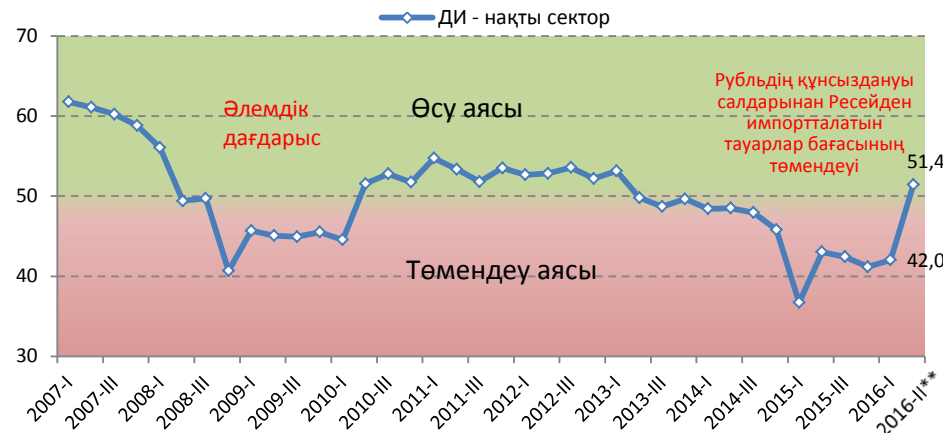
ДАЙЫН ӨНІМГЕ СҰРАНЫС СЕРПІНІ

Тұтастай алғанда нақты сектор бойынша 2016 жылдың 1 тоқсанында сұраныстың төмендеуінің жалғасуы байқалды, диффузиялық индекс (ДИ) 2015 жылдың 4 тоқсанындағы 41,2-мен салыстырғанда 42,0 тең. Тауарлар мен қызмет көрсету саласындағы сұраныс 2016 жылдың 1 тоқсанында төмендеді (сәйкесінше 44,5 және 39,3 дейін). Тау кен өндіру және өңдеу салаларында да дайын өнімге сұраныс төмендеуін жалғастырды (ДИ сәйкесінше 39,7 және 45,6 құрады).

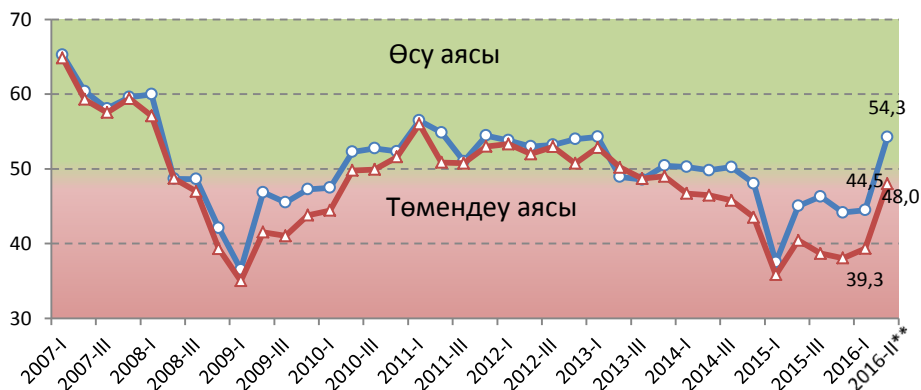
Дайын өнімге сұраныс, ДИ*

		2015ж.				2016ж.	
		1тоқ.	2тоқ.	3тоқ.	4тоқ.	1тоқ.	2 тоқ. күт.
Кәсіпорындар жауаптары, %							
Ұлғаюу	1	9,8	23,1	22,2	18,4	12,2	24,4
Өзгермеуі	2	43,2	46,0	47,2	45,2	47,2	61,6
Төмендеуі	3	47,0	30,9	30,6	36,4	40,6	13,9
ДИ = 1жол+0,5*2жол	4	31,4	46,1	45,8	41,0	35,8	55,2
ДИ маусымдық тазартылған*	5	36,7	43,0	42,4	41,2	42,0	51,4

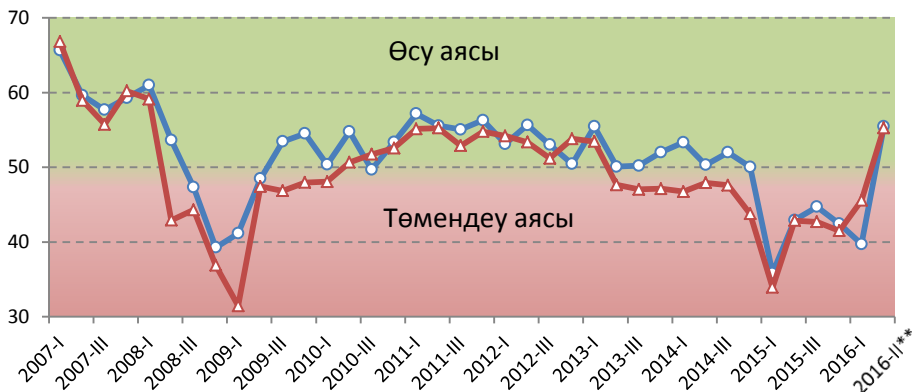
Дайын өнімге сұраныс, ДИ*

—○— тауарлар шығару —△— қызмет көрсету

—○— өндіру —△— өңдеу

*ДИ-диффузиялық индекс. 50 деңгейден қанша жоғары (төмен) болса, сұраныстың өсу (құлдырау) қарқыны сонша жоғары (төмен), 50 деңгейі өзгерістің жоқ екендігін көрсетеді;

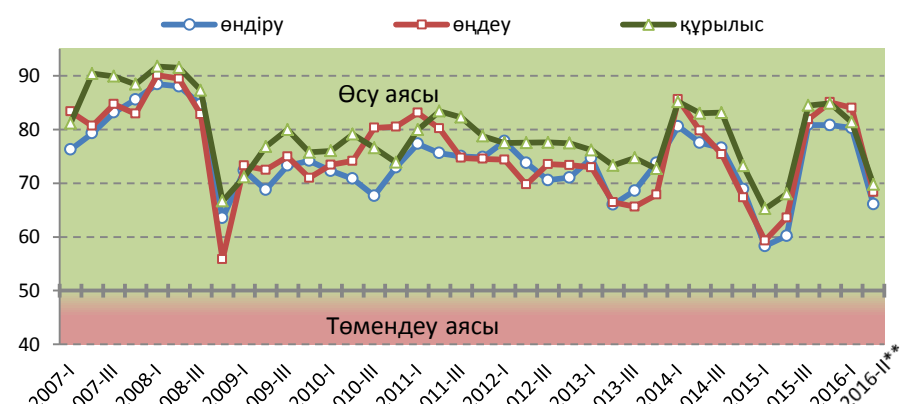
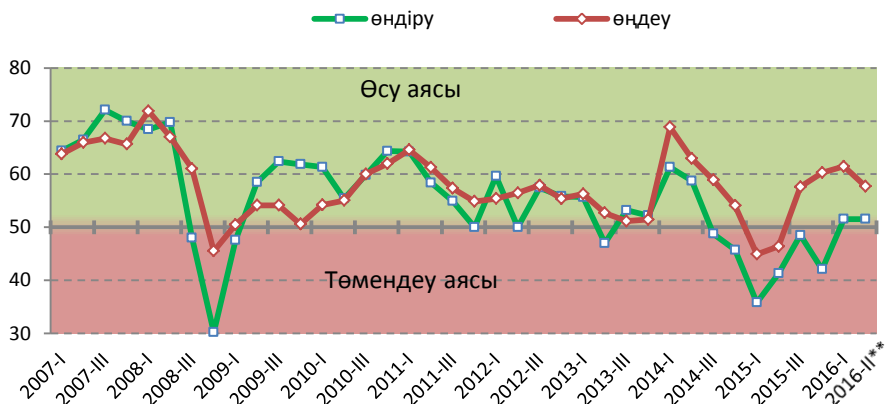
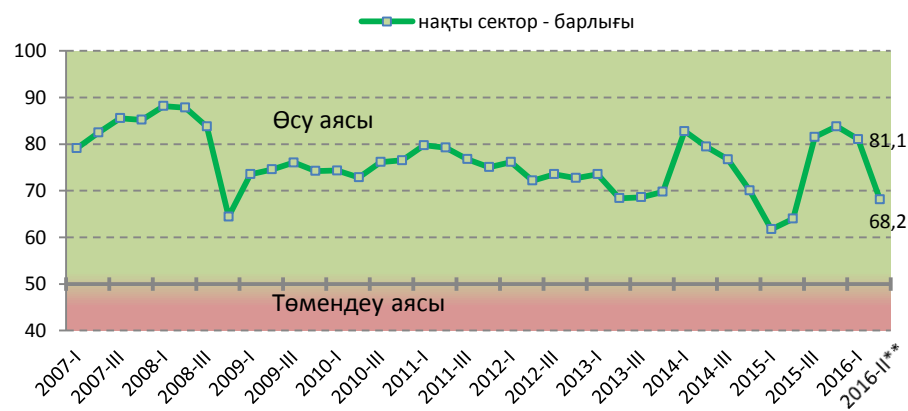
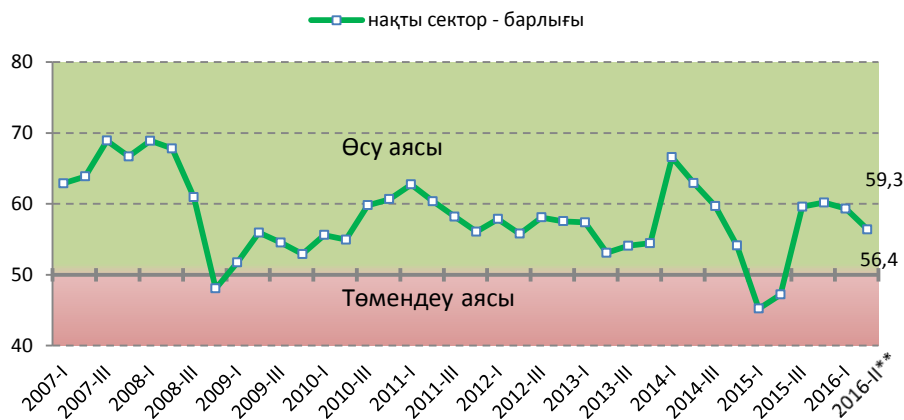
** 2016 жылдың 2-ші тоқсаны үшін кәсіпорындардың күтімдері келтірілген.

НАҚТЫ СЕКТОРДАҒЫ БАҒАЛАРДЫҢ ӨЗГЕРУІ

Дайын өнімге бағалар: 2016 жылдың 1 тоқсанында нақты сектордағы бағалар өсуін жалғастырды, бірақ олардың қарқыны баяулады (ДИ 2015 жылдың 4 тоқсанындағы 60,2-ден 59,3 дейін төмендеді). Тау-кен өндіру саласында 2016 жылдың 1 тоқсанында бағалардың төмендеуі олардың өсуімен алмасты (ДИ = 51,5), ал өңдеу саласында бағалардың өсуі жалғасты (ДИ = 61,5). Шикізат пен материалдар бағаларының өсу қарқыны жоғары деңгейде сақталуда (ДИ = 81,1).

Дайын өнім бағалары, ДИ *

Шикізат пен материалдар бағасы, ДИ*

*ДИ-диффузиялық индекс. 50 деңгейден қанша жоғары (төмен) болса, сұраныстың өсу (құлдырау) қарқыны сонша жоғары (төмен), 50 деңгейі өзгерістің жоқ екендігін көрсетеді;

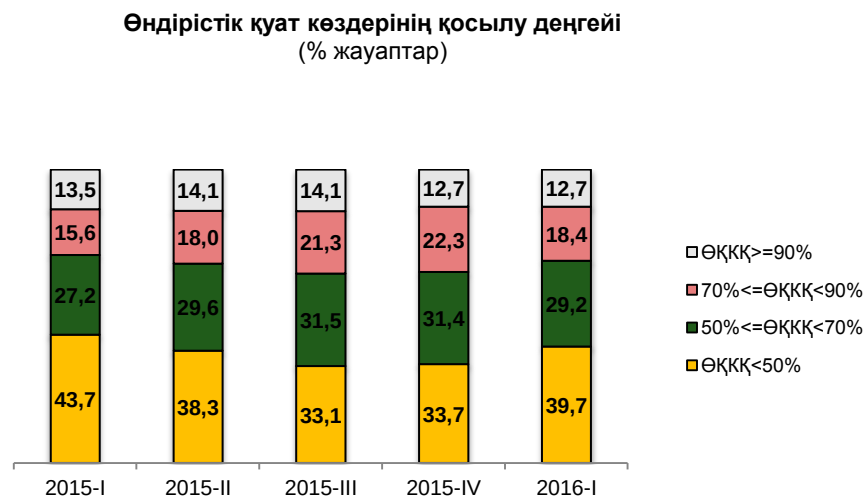
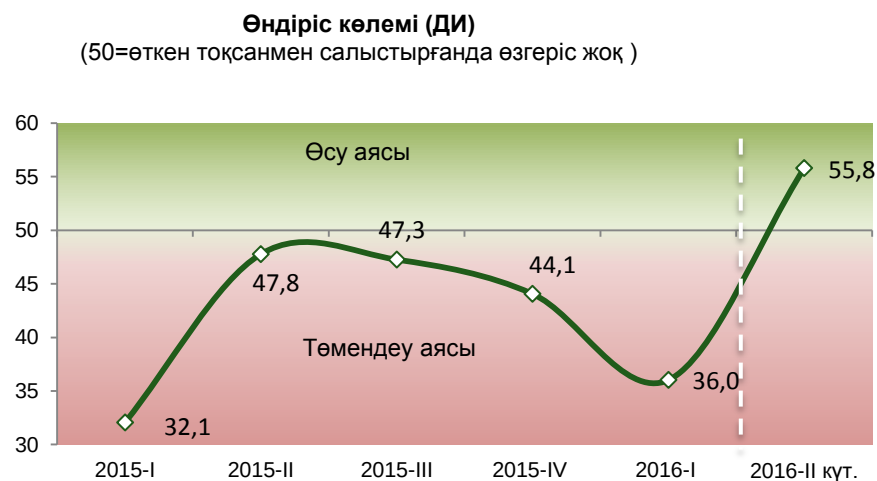
** 2016 жылдың 2-ші тоқсаны үшін күтімдер келтірілген.

ӨНДІРІС КӨЛЕМІНІҢ ӨЗГЕРУІ

2016 жылдың 1 тоқсанында кәсіпорындар өндірісінің көлемдерінің төмендеуі жалғасты (ДИ = 36,0), сонымен қатар кәсіпорындар 2016 жылдың 2 тоқсанында өндіріс көлемдерінің өсуін күтуде (ДИ = 55,8).

2016 жылдың 1 тоқсанында кәсіпорындардың өндірістік қуат көздерінің қосылу деңгейі төмендеді: өндірістік қуат көздерінің қосылу деңгейі 70%-дан 90% арасындағы кәсіпорындардың үлесі 18,4%-ға дейін төмендеді, өндірістік қуат көздерінің қосылу деңгейі 50%-дан төмен кәсіпорындардың үлесі 39,7%-ға дейін артты.

Тұтастай алғанда, өндіріс көлеміне Қазақстан экспорттының негізгі баптарын құрайтын шикізат тауарларына бағалардың төмендеуінің теріс әсері жалғасуда.

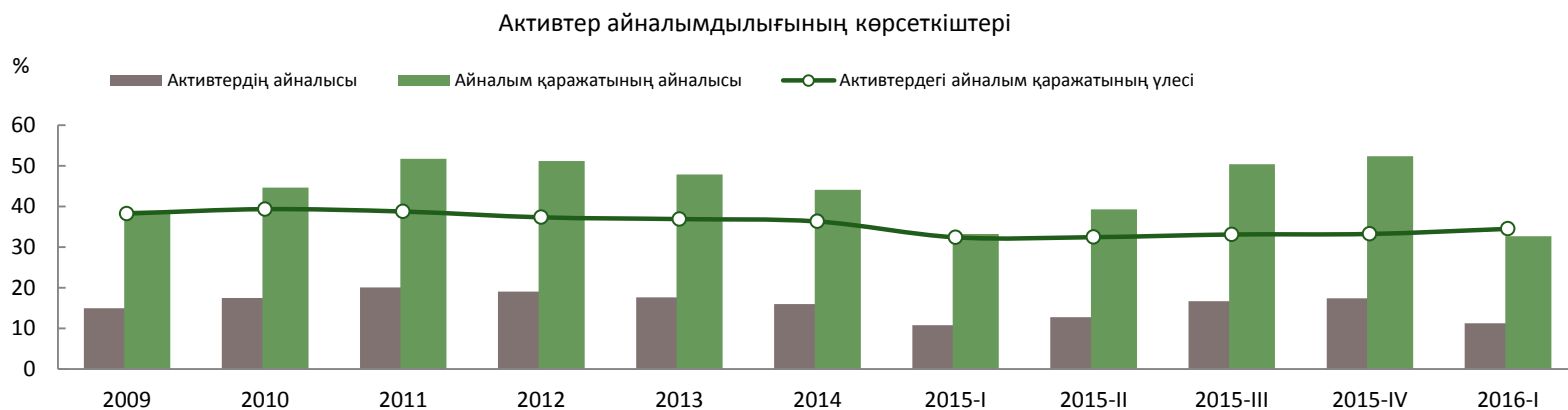
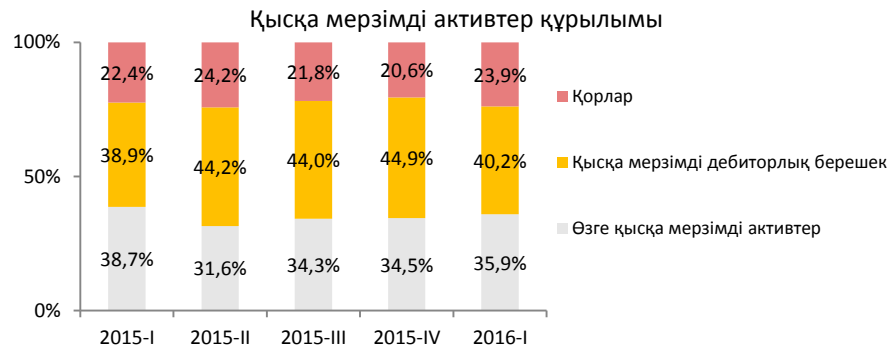
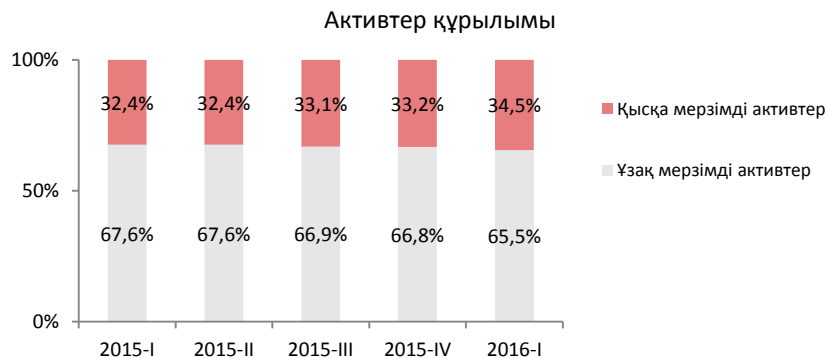

*ДИ-диффузиялық индекс. 50 деңгейден қанша жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің өсу (құлдырау) қарқыны сонша жоғары (төмен), 50 деңгейі өзгерістің жоқ екендігін көрсетеді

БАЛАНС ҚҰРЫЛЫМЫ: АКТИВТЕР

2016 жылдың 1 тоқсанында нақты сектор компаниялары активтердің құрылымында қысқа мерзімді активтердің үлесі 2015 жылдың 4 тоқсанындағы 33,2%-дан 34,5%-ға дейін өсті. Қысқа мерзімді активтердің құрылымында қорлардың үлесі 2015 жылдың 4 тоқсанындағы 20,6%-дан 23,9%-ға дейін өсті.

Активтер мен айналым қаражатының айналымдылығы сәйкесінше 11,3% бен 32,7%-ға дейін төмендеді. Активтердегі айналым қаражатының үлесі де азайды (32,7%-ға дейін).

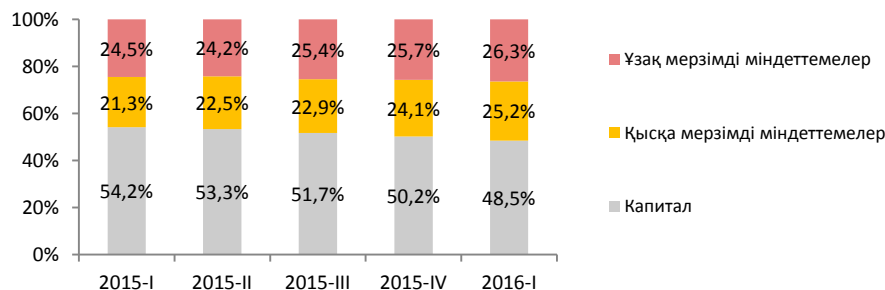

БАЛАНС ҚҰРЫЛЫМЫ: ПАССИВТЕР

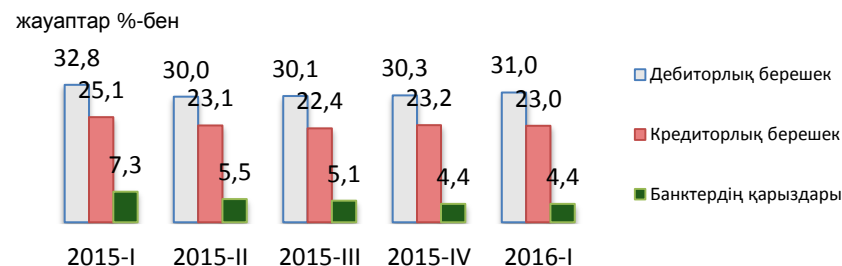
Пассивтер құрылымында меншікті капиталдың үлесі 50,2%-дан 48,5%-ға дейін азайды. Компаниялар меншіктік капиталдың үлесінің азаюын қарыз алулар арқылы орнын толдырды: қысқа мерзімді міндеттемелердің үлесі 2015 жылдың 4 тоқсанындағы 24,1%-дан 2016 жылдың 1 тоқсанында 25,2%-ға дейін, ал ұзақ мерзімді міндеттемелердің үлесі 25,7%-дан 26,3%-ға дейін ұлғайды. Мерзімі өткен міндеттемелері бар кәсіпорындар үлесі бұрынғы деңгейінде қалды. Банктердің қарыздары бойынша мерзімі өткен міндеттемелері бар пікіртерімге қатысқан кәсіпорындардың үлесі 4,4%-ды құрады.

Қысқа мерзімді міндеттемелердің құрылымында қысқа мерзімді кредиторлық берешектің үлесі 2015 жылдың 4 тоқсанындағы 51,9%-дан 2016 жылдың 1 тоқсанында 47,5%-ға дейін ұлғайды. 2016 жылдың 1 тоқсанында ұзақ мерзімді міндеттемелердің құрылымында банктердің ұзақ мерзімді қарыздарының үлесі 2015 жылдың 4 тоқсанындағы 46,3%-дан 2016 жылдың 1 тоқсанында 47,6%-ға дейін өсті.

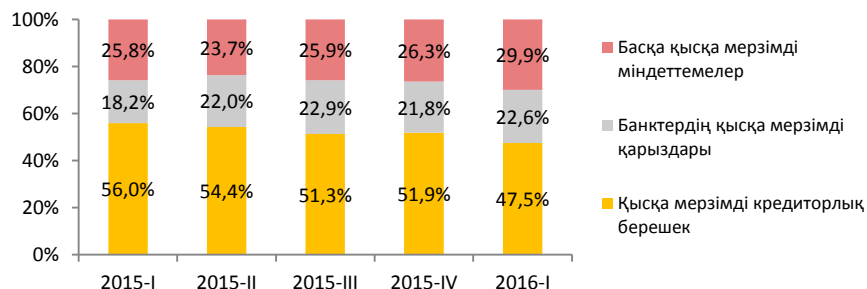
Пассивтер құрылымы

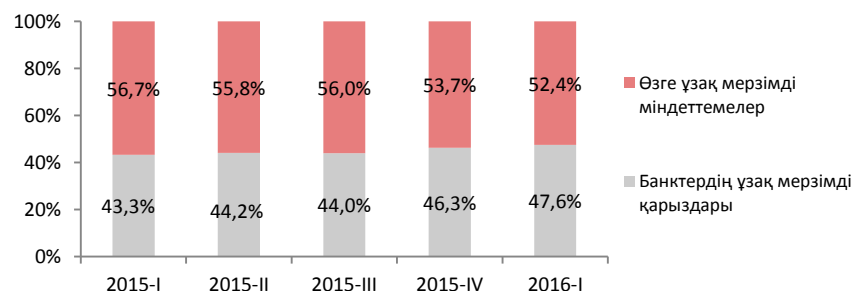
Мерзімі өткен берешегі бар кәсіпорындардың үлесі

Қысқа мерзімді міндеттемелердің құрылымы

Ұзақ мерзімді міндеттемелердің құрылымы

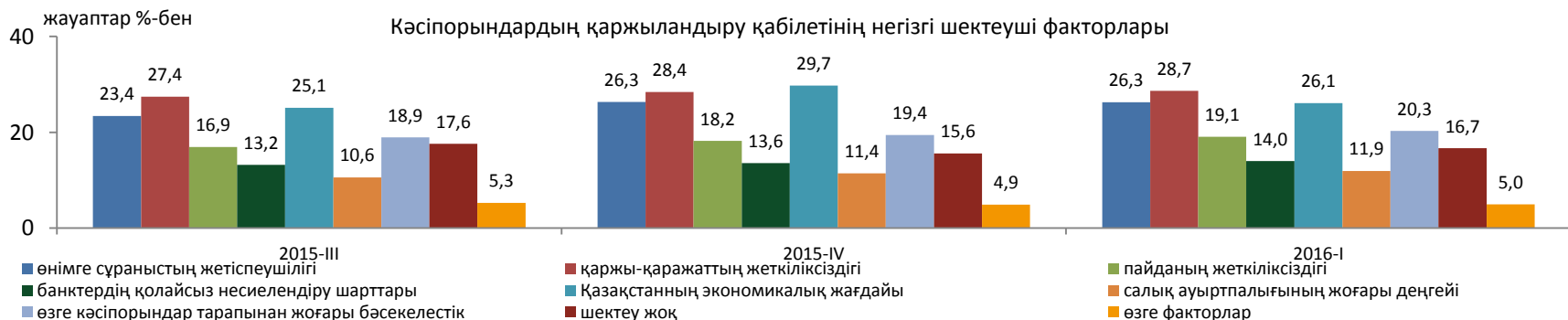
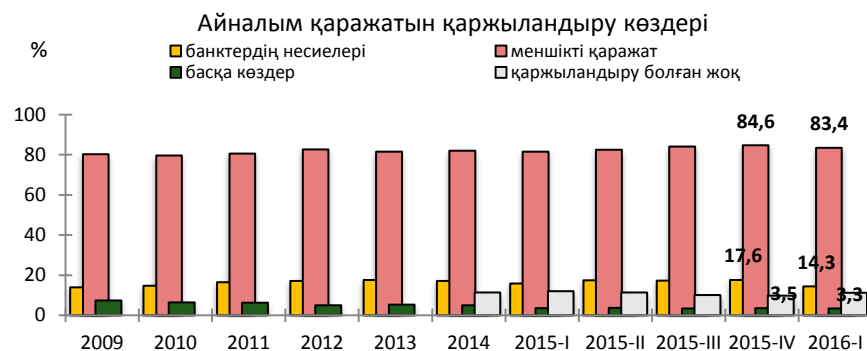
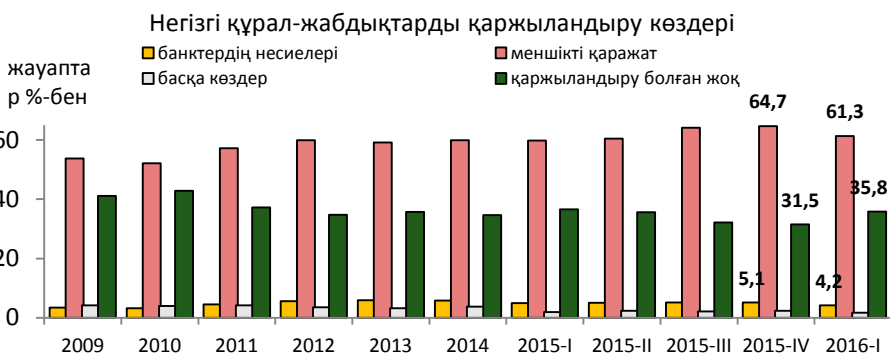

БАЛАНС ҚҰРЫЛЫМЫ: ПАССИВТЕР

Кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігі 2016 жылдың 1 тоқсанында нашарлады: инвестицияларды қаржыландырмаған кәсіпорындардың үлесі 35,8%-ға дейін артты, бұл мақсатта өзінің қаражаты мен банк кредиттерін пайдаланған кәсіпорындардың үлесі сәйкесінше 61,3% және 4,2%-ға дейін төмендеді. Мемлекеттік бағдарламалар шегінде кредит алған кәсіпорындардың үлесі 0,8% болды.

Айналым қаражатын толықтыру үшін банктердің кредиттерін пайдаланатын кәсіпорындардың саны 2016 жылдың 1 тоқсанында төмендеді (14,3%-ға дейін). Мемлекеттік бағдарламалар шегінде айналым қаражатын қаржыландыру үшін кредиттерді алған кәсіпорындардың үлесі 1,4% болды. Көптеген кәсіпорындар (83,4%) бұл мақсат үшін өз қаражатын пайдаланады.

Кәсіпорындардың қаржыландыру қабілетін шектейтін негізгі факторлары болып өнімге сұраныстың жетіспеушілігі, қаржы-қаражаттың жеткіліксіздігі және ҚР-ның тиімсіз экономикалық жағдайы табылады.

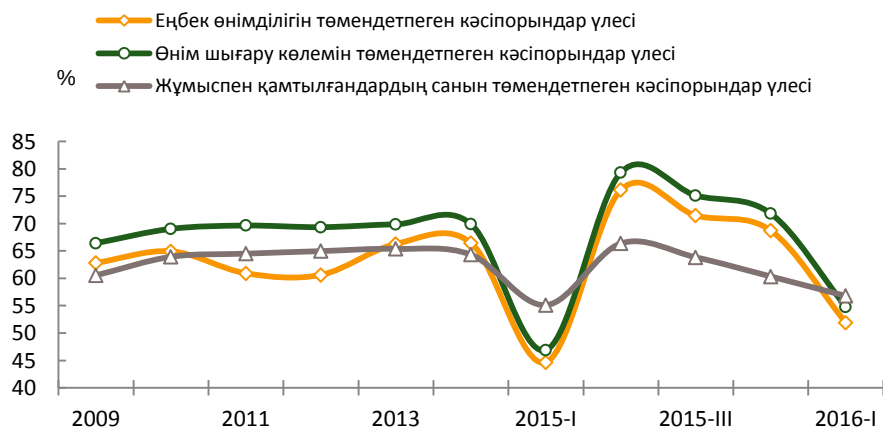

ҚАРЖЫ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРДІҢ ӨЗГЕРУІ

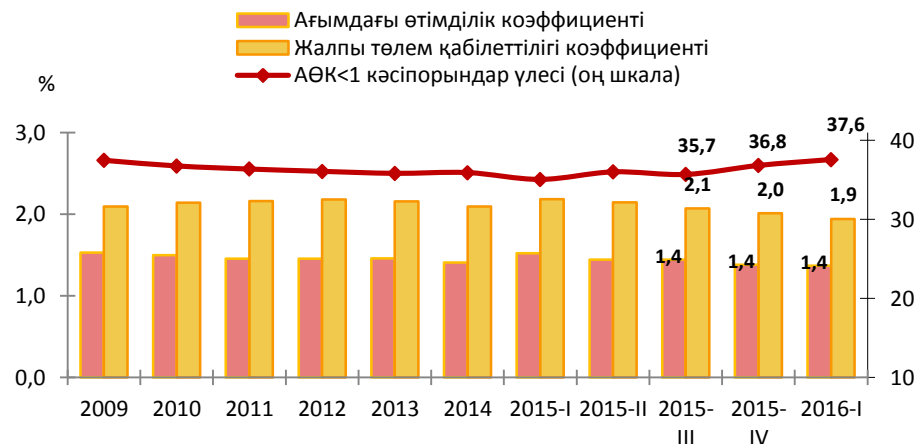
Өндіріс тиімділігінің көрсеткіштері 2016 жылдың 1 тоқсанында төмендеді. Өндіріс көлемін азайтпаған кәсіпорындардың үлесі 54,8%-ды құрады. Кәсіпорындардың 51,9%-ы еңбек өнімділігін төмендетпеді. Кәсіпорындардың 54,8%-ы жұмыспен қамтылғандардың жалпы санын төмендетпеді.

2016 жылдың 1 тоқсанында нақты сектор кәсіпорындарының ағымдағы өтімділігінің коэффициенті өзгерген жоқ (1,4). Төмен өтімділік көрсеткіші (КТЛ<1) бар кәсіпорындар үлесі 37,6%-ға дейін өсті, ал жалпы төлем қабілеттілік коэффициенті 1,9-ға дейін төмендеді.

Өндіріс тиімділігінің көрсеткіштері

Кәсіпорындар өтімділігі мен төлемге қабілеттілігі

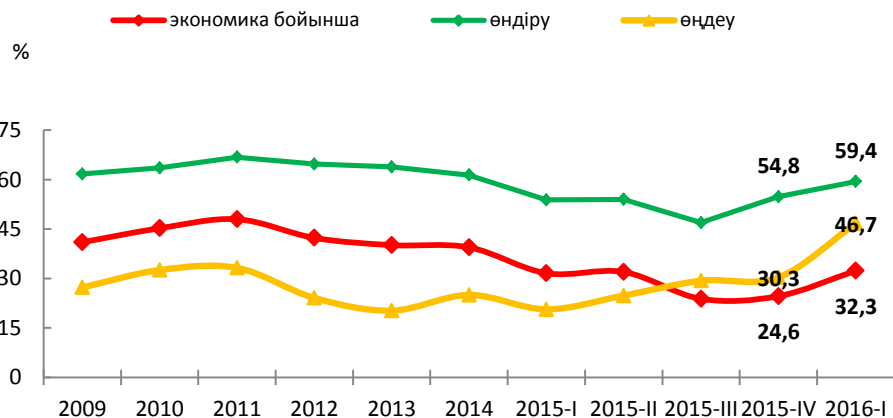

ҚАРЖЫ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРДІҢ ӨЗГЕРУІ

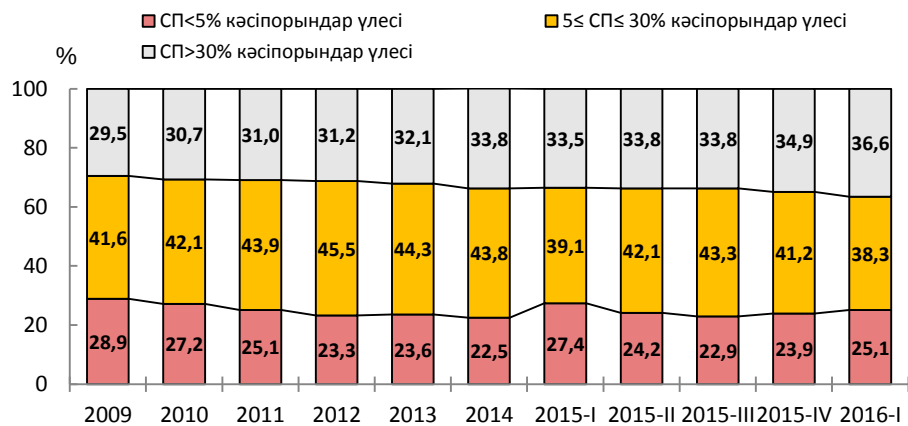
2016 жылдың 1 тоқсанында нақты сектор бойынша сатылымдардың пайдалылығы (салық салғанға дейін) өсті – 32,3% (2015 жылдың 4 тоқсанында 24,6%), оның ішінде тау-кен өндіру өнеркәсібінде сатылымдардың рентабельділігі 59,4%-ға дейін (2015 жылдың 4 тоқсанында 54,8%), ал өңдеу саласындағы рентабельділік 46,7%-ға дейін өсті (2015 жылдың 4 тоқсанындағы 30,3%-дан).

2016 жылдың 1 тоқсанында залалды және рентабельділігі төмен кәсіпорындардың үлесі 25,1%-ға дейін өсті (2015 жылдың 4 тоқсанындағы 23,9%-дан). Пайдалылығы жоғары кәсіпорындардың үлесі де 36,6%-ға дейін өсті (2015 жылдың 4 тоқсанындағы 34,9%-дан), Пайдалылығы орташа кәсіпорындардың үлесі 38,3%-ға дейін төмендеді (2015 жылдың 4 тоқсанында 41,2%).

Сатудың пайдалылығы, %-бен

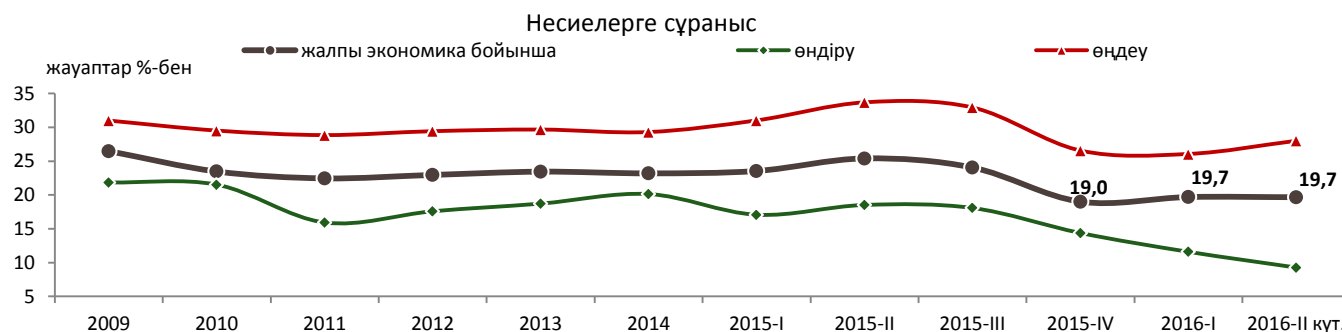
Сатудың пайдалылығының деңгейі бойынша кәсіпорындардың жіктелуі

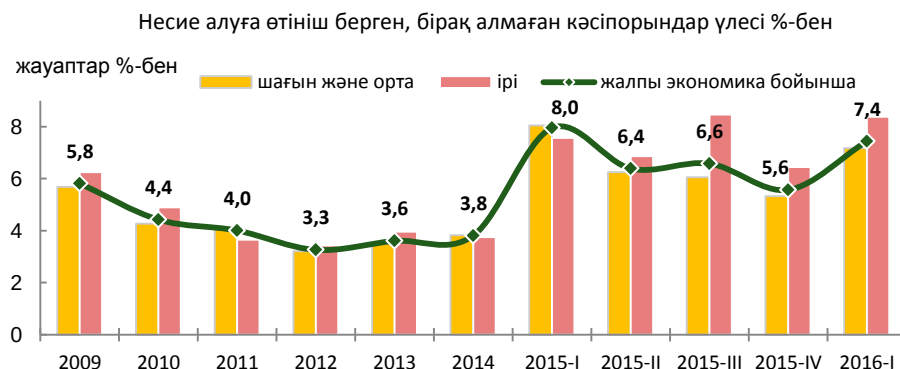
БАНК ЖҮЙЕСІНІҢ ЭКОНОМИКАНЫҢ НАҚТЫ СЕКТОРЫНА ЫҚПАЛЫ

2016 жылдың 1 тоқсанында жалпы экономика бойынша кәсіпорындардың банктердің кредиттеріне сұранысы біршама артты: 2016 жылдың 2 тоқсанында кредит алуға ниет білдіріп отырған кәсіпорындардың үлесі 19,7% болды. Кредиттерге ең көп қажеттілік – өңдеу саласындағы кәсіпорындарда (28,0%). Тау-кен өнеркәсібінде де кредиттерге қажеттілік 9,3%-ға дейін азайды.

2016 жылдың 1 тоқсанында банкке кредит алуға өтініш білдірген кәсіпорындардың үлесі 22,1%-ға дейін төмендеді (2015 жылдың 4 тоқсанындағы 23,6%-дан). Бұл ретте, кредит алған кәсіпорындардың үлесі (оның ішінде бұрын ашылған кредиттік желі бойынша кезекті транш алған) 14,7%-ға дейін төмендеді (2015 жылдың 4 тоқсанында - 18,0%). Несиеле беруден бас тарту деңгейі де арта түсті: кредит берілмеген кәсіпорындардың үлесі 7,4%-ға дейін өсті (2015 жылдың 4 тоқсанындағы 5,6%-дан). Кредит ала алмаған ірі кәсіпорындардың үлесі де 8,4%-ға дейін өсті (2015 жылдың 4 тоқсанындағы 6,5%-дан).

*бұрын ашылған кредит желісі бойынша кезекті транш алған кәсіпорындарды ескере отырып

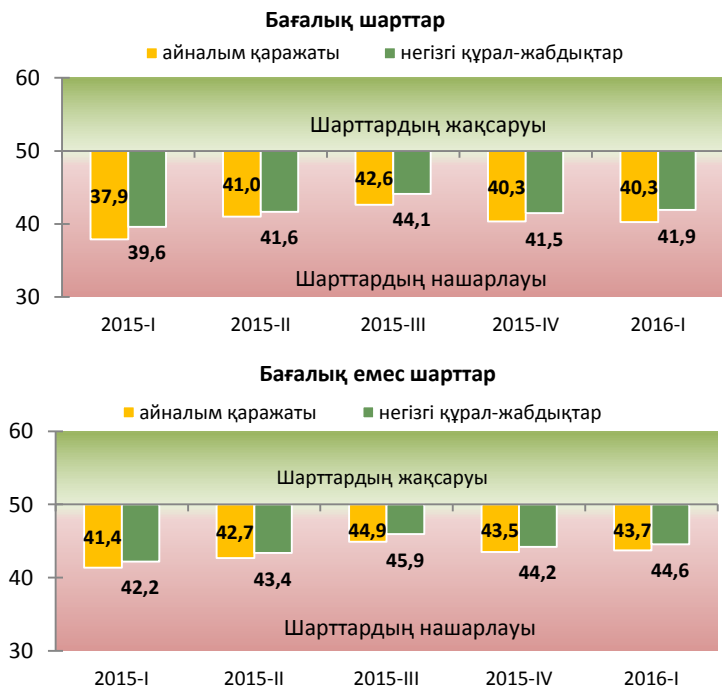

БАНК ЖҮЙЕСІНІҢ ЭКОНОМИКАНЫҢ НАҚТЫ СЕКТОРЫНА ЫҚПАЛЫ

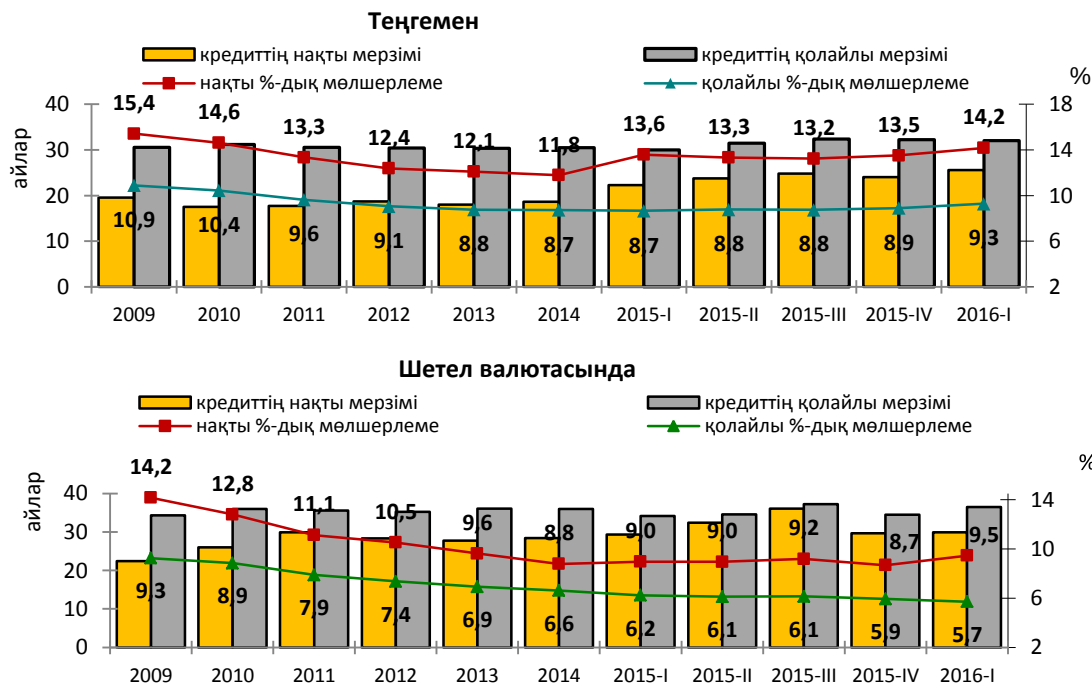
2016 жылдың 1 тоқсанында кәсіпорындар айналымдағы және негізгі қаражатты кредиттеудің бағалық (кредит бойынша мөлшерлемелер деңгейі, қосымша комиссиялар мөлшері) және бағалық емес (кредиттің ең жоғарғы мөлшері мен мерзімі, қарыз алушының қаржылық жағдайына қойылатын талаптар, қамтамасыз етуге қойылатын талаптар) шарттарының нашарлауының жалғасуын атап өтуде.

2016 жылдың 1 тоқсанында теңгемен кредиттер бойынша орташа пайыздық мөлшерлеме жылдық 14,2%-ға дейін өсті (2015 жылдың 4 тоқсанында 13,5%). Теңгемен кредиттеудің нақты пайыздық мөлшерлемесі мен кәсіпорындар үшін қолайлы пайыздық мөлшерлемелер арасындағы алшақтық жоғары деңгейінде қалды: қолайлы пайыздық мөлшерлемелер жылдық 9,3%-ды құрады. Теңгемен кредиттеудің нақты мерзімі өткен тоқсанмен салыстырғанда ұзарып 26 ай болды, кәсіпорындар үшін кредиттеудің қолайлы мерзімі – 32 ай. Шетел валютасымен кредиттеу мөлшерлемесінің деңгейі 9,5%-ға дейін өсті, кәсіпорындар үшін қолайлы мөлшерлемелер деңгейі 5,7%-ға дейін төмендеді. Шетел валютасымен кредиттеудің нақты мерзімі - 30 ай, қолайлысы - 37 ай. (2015 жылдың 4 тоқсанында: сәйкесінше 30 және 35 ай).

Несиелеу талаптарының өзгеруі

Кредиттер бойынша мерзімдер мен мөлшерлемелер

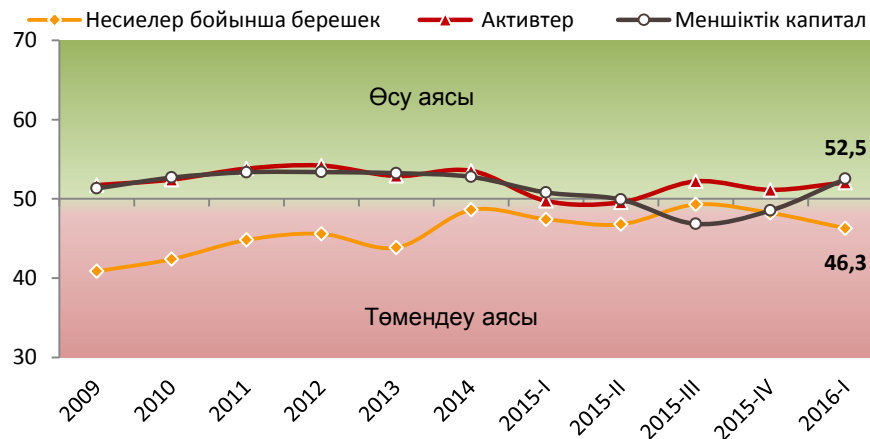
*ДИ-диффузиялық индекс. 50 деңгейден қанша жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің өсу (құлдырау) қарқыны сонша жоғары (төмен), 50 деңгейі өзгерістің жоқ екендігін көрсетеді

БАНК ЖҮЙЕСІНІҢ ЭКОНОМИКАНЫҢ НАҚТЫ СЕКТОРЫНА ЫҚПАЛЫ

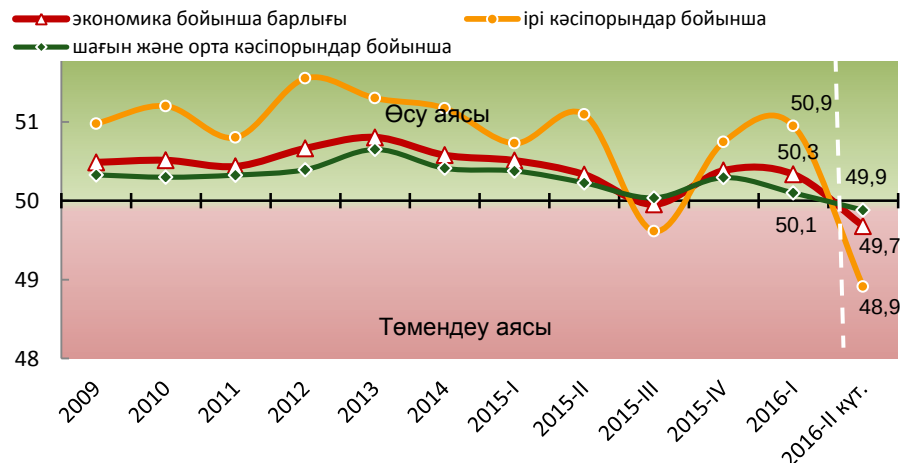
2016 жылдың 1 тоқсанында кәсіпорындардың банктердегі кредиттері бойынша борышының азаюы жалғасты: ДИ=46,3. Кәсіпорындардың активтері мен капитал өсу аясында: ДИ=52,5.

2016 жылдың 1 тоқсанында кәсіпорындардың банктердегі депозит көлемдері шамалы өсті (ДИ = 50,3). Ірі кәсіпорындар үшін ДИ=50,9, шағын және орта кәсіпорындар үшін ДИ=50,1. Кәсіпорындар 2016 жылдың 2 тоқсанында депозит көлемдерінің төмендеуін күтуде.

Кредиттер, активтер және меншіктік капитал

Кәсіпорындардың банктердегі депозит көлемі

*ДИ-диффузиялық индекс. 50 деңгейден қанша жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің өсу (құлдырау) қарқыны сонша жоғары (төмен), 50 деңгейі өзгерістің жоқ екендігін көрсетеді

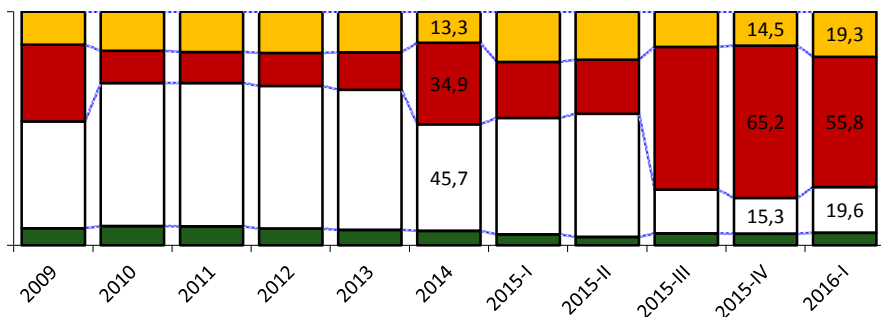
ВАЛЮТА БАҒАМЫ ӨЗГЕРУІНІҢ ЫҚПАЛЫ

2016 жылдың 1 тоқсанының қорытындылары бойынша экономиканың нақты секторындағы пікіртерім шетел валюталарына теңгенің айырбас бағамының өзгеруінің теріс әсері үрдісінің сақталуын көрсетті.

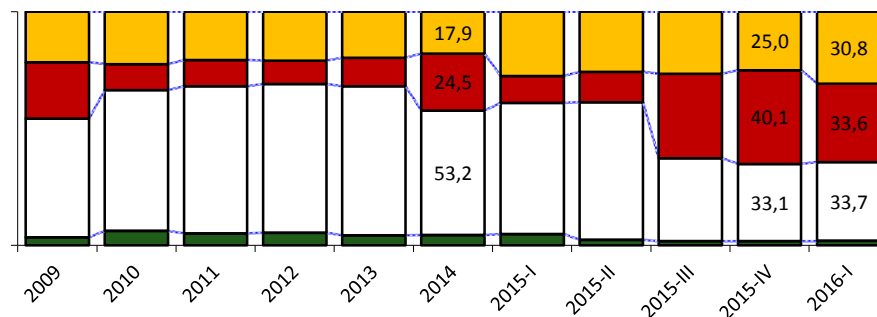
Теңге бағамы өзгеруінің шаруашылық қызметіне теріс әсерін сезген кәсіпорындар үлесінің күрт артуы 2015 жылдың 20 тамыздағы еркін айналмалы айырбас бағамы режимге көшуіне байланысты болды. 2015 жылғы 3-тоқсанда 2015 жылғы 2-тоқсанымен салыстырғанда теңге бағамының АҚШ долларына өзгеруі шаруашылық қызметіне жағымсыз әсерін сезген кәсіпорындар саны екі есе артты (23,0%-дан 61,1%-ға дейін). 2015 жылдың 4-тоқсаны мен 2016 жылдың 1 тоқсанында бағам құбылмалылығының теріс әсері жалғасты және теңге бағамының АҚШ долларына өзгеруінің теріс әсерін бастан кешірген кәсіпорындар үлесі артып, 55,8% құрады. Теңге бағамының еуро мен ресейлік рубліне өзгеруінен өз қызметіне теріс әсерін тиісінше респонденттердің 33,6% бен 45,8%-ы атап өтті.

2016 жылдың 1 тоқсанында кәсіпорындардың шет ел валютасын есеп айрысуда қолданудың үлестірілуі ресейлік рублін, АҚШ долларын, Ресей рублін және еуроны шет ел серіктестерімен пайдаланатын кәсіпорындардың шамалы артуын алмағанда жалпы өзгеріссіз қалды.

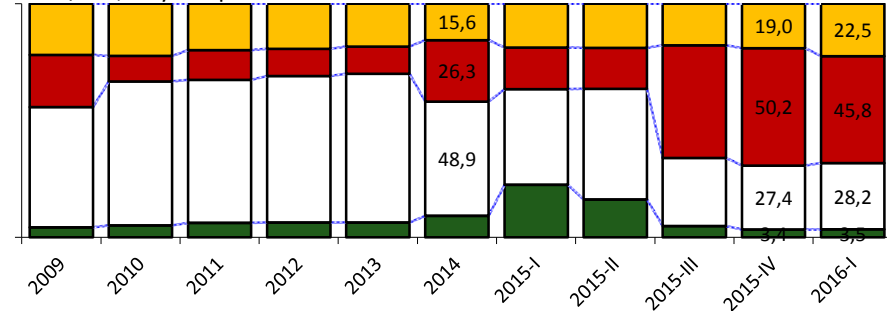
USD/KZT, жауаптар %-бен

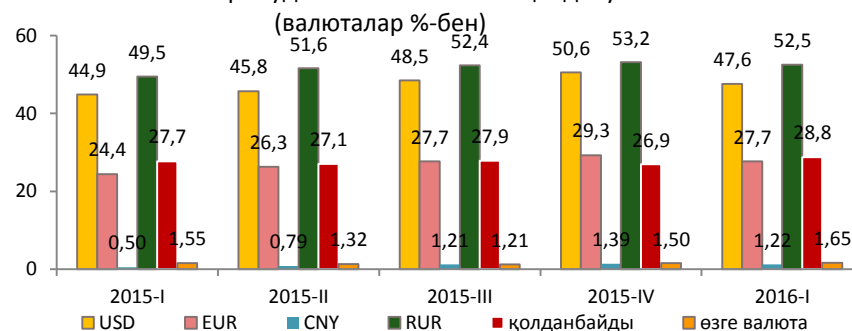
EUR/KZT, жауаптар %-бен

RUB/KZT, жауаптар %-бен

Есеп айрысуда шетел валютасын қолдану

оң әсер теріс әсер әсері жоқ білмеймін

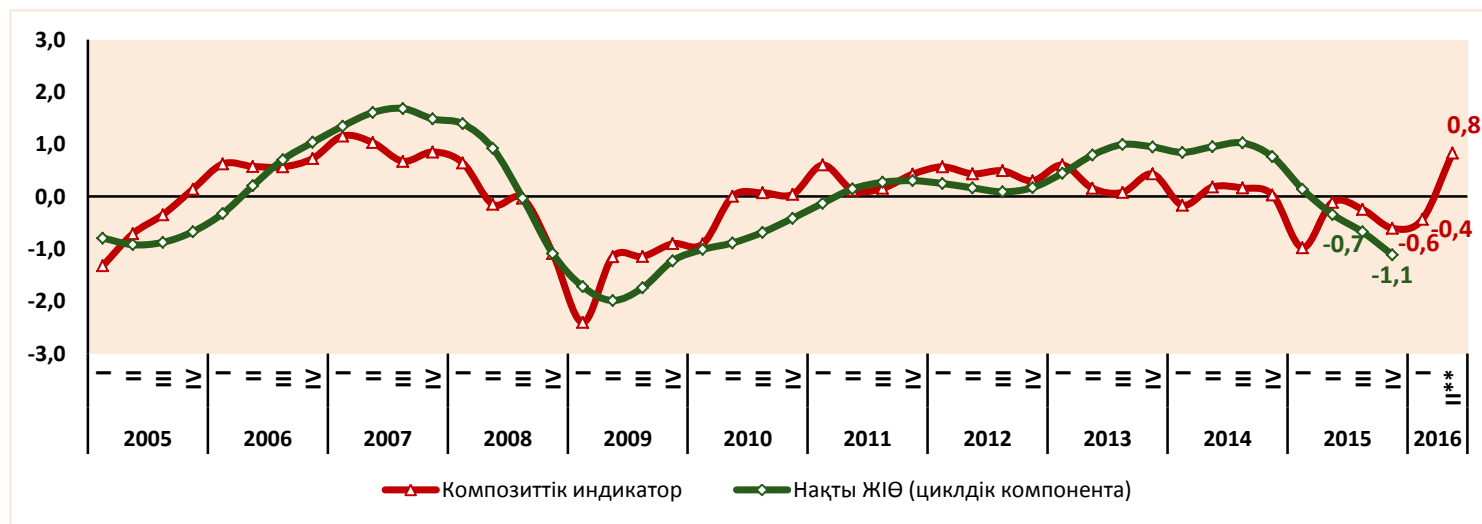
КОМПОЗИТТІК ИНДИКАТОР*

2016 жылдың 1 тоқсанында экономиканың нақты секторындағы конъюнктуралық зерттеу нәтижелері бойынша композиттік индикатор (-0,4)-ды құрады және ұзақ мерзімді трендіне қатысты (нөлдік белгі) төмендеу аясында қалып отыр, сондай-ақ экономикалық өсудің төмен қарқындары мен экономикалық белсенділіктің теріс динамикасының сақталынуын көрсетеді.

2016 жылдың 1 тоқсанында экономиканың барлық секторындағы кәсіпорындар шығарылатын өнімге сұраныстың төмендеуін көрсетті. Соның ішінде сұраныстың ең максималді төмендеуі құрылыс саласында орын алды. Сұранысқа маусымдық фактордың біршама әсерімен қатар қолайсыз сыртқы конъюнктура халықтың нақты ақша кірістерінің төмендеуі әсер етті.

Кәсіпорындардың жауаптарына іскерлік белсенділікке теріс әсерін тигізген өзге факторлар: шикізаттар мен материалдарға бағалардың өсу аясында қалуы, теңгемен және шетел валютасымен берілген кредиттер бойынша пайыздық қойылымдардың өсуі және кредиттік белсенділіктің төмендеуі (*кредит берілмеген кәсіпорындардың үлесі 2015 жылдың 4 тоқсанындағы 5,6%-дан 2016 жылдың 1 тоқсанында 7,4%-ға дейін өсті*).

2016 жылдың 2 тоқсанында респонденттер экономикалық жағдайының жақсаруын күтеді (КИ 0.8 құрады), бұны «Жылжымайтын мүлікпен операциялар» саласынан өзге экономиканың барлық салаларында дайын өнімге күтілетін сұраныстың жоғары көрсеткіштері көрсетеді. Сонымен қатар, іскерлік белсенділіктің жақсаруы сыртқы экономикалық факторлардың серпіні мен ішкі тұтынушылық сұраныстың өзгеруіне байланысты.

* Композиттік индикатор іскерлік циклдің бұрылу нүктелерін анықтау үшін қолданылады, сондай-ақ экономикалық белсенділік динамикасының жағдайы мен бағыты бойынша сапалы ақпарат ұсынады. Композиттік индикатор кәсіпорындардың ағымдағы және күтілетін жағдайына қатысты сұралған кәсіпорындардың басшылары көзқарасының жалпылама бағалауын білдіреді және нақты ІЖӨ серпінінің 1-2-тоқсандағы басып болу қабілеті бар. Индикатор мен нақты ЖІӨ-ді (2005 жылдың орташа жылдық бағалары) есептеу барысында маусымдықтан тазарту және Ходрик-Прескотт әдісімен тренд жою жасалған. Салыстыру мақсатында циклдік құрауыштар стандартталған.

** 2016 жылдың 2-ші тоқсаны үшін КИ сауалнамаға қатысушы кәсіпорындардың күтімдері негізінде есептелген.

ӘДІСНАМАЛЫҚ ТҮСІНІКТЕМЕ

➤ Кестелер мен графиктерде көрсетілген диффузиялық индекс (ДИ) оң жауаптар мен өзгеріссіз жауаптардың жартысының сомасы ретінде есептеледі. Осы индекс қаралып отырған көрсеткіштің өзгеру динамикасын сипаттайтын қорытынды индикаторы болып табылады. Егер оның мәні 50-ден жоғары болса – бұл оң өзгерісті, ал 50-ден төмен болса – теріс өзгерісті білдіреді. Бұл ретте диффузиялық индекстің мәні 50 деңгейінен қанша алыс (жоғары немесе төмен) болса, көрсеткіштің өзгеруі (ұлғаюы немесе азаюы) қарқыны сонша жоғары болады.

➤ Банкердің кредиттері бойынша қолайлы пайыздық мөлшерлеме көрсеткіші мониторингке қатысушы кәсіпорындар олар үшін өндірістің рентабельділігінің ағымдағы деңгейі тұрғысынан алғанда қолайлыретінде қоятын пайыздық мөлшерлемелердің орташасы ретінде есептеледі.

➤ Қаржылық коэффициенттердің көрсеткіштері жалпы алғанда сауалнамаға қатысқан кәсіпорындардың іріктеуі бойынша, сондай-ақ қажет болған кезде салалар бойынша есептелген орташа мәндермен, тоқсан соңындағы баланс көрсеткіштерінің күтілетін мәндерінің кәсіпорындардан алынған бағалаулары негізінде көрсетілген. Бұл ретте осы бағалаулардың, сондай-ақ олардың ішінде орташа есептелетін бағалаулардың олардың мәндерінің абсолюттік дәлдігін алу мақсаты болмайды (өйткені есептік болып табылмайды), ал экономиканың және оның салаларының қаржылық емес секторының жай-күйінің өзгеру үрдістерінің бағалаулары мен талдауын жедел алуға арналған.

➤ Композиттік индикатордың (КИ) нақты ІЖӨ серпінінің 1-2-тоқсандағы басып болу қабілеті бар*. КИ-дің және ІЖӨ-нің уақыт қатарлары (2005 жылғы бағалармен) маусымдылықтан тазартылған және үрдісі жоқ, яғни экономикалық конъюнктураның қысқа мерзімді ауытқуларымен негізделген циклдік құрауыштар ғана кіреді. Салыстыру мақсатында циклдік құрауыштар стандартталған, яғни бір (өлшемсіз) өлшем бірлігіне келтірілген.

КИ жалпы ЭНС бойынша қысқа мерзімді даму үрдістерін көрсетуге арналған. Бұл ретте оның мынадай қасиеті бар: 1) басым сипаты бар; 2) ЭНС дамуының циклдік сипаттамасын көрсетеді; 3) жедел қалыптастырылады, себебі кәсіпорындарға жүргізілген жедел сауалнама негізінде құрылған.

Кәсіпорындарға жүргізілген сауалнамалар бойынша қалыптастырылған индикаторлардың ішінде КИ құрауыштары ретінде мынадай басым индикаторлар кірді:

- 1) Экономиканың салаларында дайын өнімге сұраныстың өзгеруінің ДИ-і
- 2) бағалар өзгерісін көрсететін индикаторлар тобы:
 - бүкіл нақты сектор бойынша бағалар өзгерісінің ДИ-і,
 - шикізат пен материалдар бағаларының өзгерісінің ДИ-і;
- 3) инвестициялық және кредиттік белсенділіктің өзгерісін көрсететін индикаторлар тобы:
 - негізгі құралдарды қаржыландыру үшін кредит алған кәсіпорындардың үлесі (мемлекеттік бағдарламаларды қоса алғанда),
 - меншікті қаражат пен банктердің кредиттерінен бөлек негізгі және айналмалы құралдарды қаржыландыру үшін басқа көздерді пайдаланған кәсіпорындардың үлесі;
 - кредит алған кәсіпорындардың үлесі,
 - кредит алуға ниет білдірген кәсіпорындардың үлесі,
 - теңгедегі және шетел валютасындағы кредиттер бойынша нақты пайыздық мөлшерлемелердің деңгейі;
- 4) жұмыспен қамту деңгейінің индикаторы: қызметкерлерінің саны төмендеген кәсіпорындардың үлесі;
- 5) Кәсіпорындардың қызметіне теңгенің валюталық бағамы өзгерістерінің (АҚШ долларына, еуро және ресей рубліне) әсер ететін индикатор.

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің
Зерттеулер және стратегиялық
талдау департаменті